

PRAWO ODPADOWE POWINNO BYĆ STAŁE DOSKONALONE

Rozmowa z **Bernardem Błaszcykiem**, podsekretarzem stanu w Ministerstwie Środowiska

Samorządowcy uważają, że brak racjonalnego systemu gospodarki odpadami wynika bezpośrednio ze zbyt liberalnych dotychczasowych przepisów ustawowych zawierających luki prawne. Umożliwiły one powstanie w Polsce dzikiego rynku. Przedstawiciele organizacji zrzeszających przedsiębiorców są odmiennego zdania. Twierdzą, że obowiązujące w Polsce przepisy prawne, mimo kilku braków, w sposób kompleksowy i nowoczesny regulują zasady gospodarowania odpadami komunalnymi i zapewniają realizację zarówno celów polityki ekologicznej państwa, jak i dyrektyw Unii Europejskiej. Jednak niezadowolający jest dotychczasowy zakres wprowadzenia tych przepisów w życie oraz ich egzekucja. A jakie jest zdanie Pana ministra w tej kwestii?

Przede wszystkim nie zgodziłbym się z zarzutami, że brak jest racjonalnego systemu gospodarki odpadami, który umożliwił powstanie w Polsce dzikiego rynku. A odpowiadając na postulaty organów samorządowych dotyczące przepisów prawnych, resort środowiska prowadzi obecnie prace nad projektami kilku aktów prawnych: ustawy o zmianie ustawy o odpadach oraz o zmianie innych ustaw, ustawy o bateriach i akumulatorach oraz zużytych bateriach i akumulatorach, ustawy o zmianie ustawy o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym oraz o zmianie niektórych innych ustaw, ustawy o gospodarce opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi. Ponadto została powołana międzyresortowa grupa robocza, która pracuje nad projektem ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie niektórych innych ustaw. W pracach

biorą udział przedstawiciele Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Środowiska i Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Prace ww. grupy koordynuje Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast sprawy dotyczące obecnej ustawy leżą w kompetencjach Ministerstwa Infrastruktury.

Czy Polska potrzebuje nowego prawa odpadowego?

W Polsce istnieje konieczność dostosowywania i aktualizacji przepisów krajowych do przepisów unijnych oraz stałego udoskonalania prawa odpadowego.

Niektóre przepisy są jednak niejasne i dają podstawę do sprzecznych interpretacji, np. przepis dotyczący miejsca przekazywania odpadów z terenu gminy. Efekt tego jest taki, że wiele firm zajmujących się wywozem odpadów dostarcza je bezpośrednio na wysypiska, na

Foto: Jacek Zysk

których nie jest prowadzona segregacja, odzysk i przetwarzanie odpadów.

To regulacje z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która znajduje się w kompetencjach Ministerstwa Infrastruktury. Te i inne niejasności będą rozpatrywane podczas prac wspomnianej grupy roboczej do spraw opracowywania projektu ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie innych ustaw.

Zdaniem przedsiębiorców, zapisy proponowane w tej ustawie grożą destabilizacją rynku, jego renacjonalizacją, co może doprowadzić do powstrzymania się od inwestycji.

Ministerstwo Środowiska popiera założenia i inicjatywę dotyczącą wprowadzenia zmian w obecnym systemie prawnym określającym zadania gminy oraz właścicieli nieruchomości w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Należy podkreślić, że zgodnie z założeniami powołanej grupy roboczej do spraw opracowywania projektu ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie innych ustaw, szczególną rolę będą odgrywały wojewódzkie plany gospodarki odpadami, które będą określać lokalizację miejsca instalacji przeznaczonej do zagospodarowywania odpadów. Jednocześnie zaproponowano, aby marszałek województwa został zobowiązany do określenia minimalnych ilości odpadów, które winny być poddawane unieszkodliwianiu w procesach innych niż składowanie. Zaproponowano także, aby wojewódzkie plany gospodarki odpadami w części były aktem prawa miejscowego, zgodnymi z wojewódzkimi planami zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie te działania mają na celu osiągnięcie unijnych standardów w dziedzinie ochrony środowiska, poprzez rozwój nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, budowę kompleksowych obiektów, obejmujących instalacje umożliwiające przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodli-

wiania poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie. Mam nadzieję, że projekt ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz o zmianie innych ustaw wejdzie jak najszybciej w życie, przyczyni się do skutecznego wykorzystania środków UE na realizację inwestycyjne w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi oraz doprowadzi do prawidłowego gospodarowania odpadami.

Istnieje realne zagrożenie, że Polska nie wypełni zobowiązań unijnych, polegających na osiągnięciu odpowiednich poziomów odzysku odpadów. Nadal 98% odpadów jest w Polsce składowanych, a tylko 2% przetwarzanych. Jakie grożą nam za to kary?

W przypadku naruszenia przez państwo członkowskie zobowiązań traktatowych, Komisja Europejska, na podstawie art. 226 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, może wszcząć postępowanie formalne. Jeżeli państwo członkowskie nie zastosuje się w określonym terminie do uzasadnionej opinii przekazanej przez Komisję Europejską w ramach postępowania formalnego, Komisja może wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości. Jeżeli Trybunał uzna, że państwo uchybiło jednemu z ciężących na nim zobowiązań, państwo to zobowiązane jest do podjęcia właściwych kroków w celu jego wykonania. Jeżeli kroki te nie zostaną podjęte, Komisja Europejska może ponownie wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości. Czyniąc to, Komisja Europejska może zaproponować zastosowanie zarówno ryczałtu, jak i okresowej kary pieniężnej. Obie kary będą obliczane według stawek dziennych, przy czym ryczałt będzie naliczany za okres pomiędzy pierwszym i drugim wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości (lub za okres od pierwszego wyroku do jego wykonania, jeżeli wykonanie nastąpiło po ponownym wniesieniu sprawy do Trybunału Sprawiedliwości). Okresowa kara pieniężna będzie naliczana za okres od dnia wydania drugiego wyroku Trybunału Sprawiedliwości do wykonania zobowiązania.

W każdym przypadku skierowania po raz drugi sprawy do Trybunału Sprawiedliwości, Komisja Europejska może zaproponować zastosowanie co najmniej ryczałtu minimalnego, stanowiącego iloczyn kwoty bazowej (500 tys. euro) i współczynnika zdolności płatniczej państwa członkowskiego (dla Polski 7,22). W konsekwencji ryczałt minimalny w przypadku Polski wynosi 3 mln 610 tys. euro.

Co najmniej taka kwota może zostać zaproponowana przez Komisję Europejską tytułem kary ryczałtu, w przypadku powtórnego skierowania sprawy przeciwko Polsce do Trybunału Sprawiedliwości.

Jeżeli jednak kara ryczałtu obliczona według stawek dziennych będzie wyższa niż ryczałt minimalny, Komisja Europejska będzie wnosić o nałożenie kary według stawek dziennych. Ryczałt według stawek dziennych będzie obliczany jako iloczyn podstawowej stawki dziennej (200 euro), współczynnika powagi naruszenia (od 1 do 20) oraz współczynnika zdolności płatniczej państwa członkowskiego (dla Polski 7,22). Uzyskana kwota będzie mnożona przez liczbę dni, w których istniało naruszenie zobowiązania. W przypadku, gdyby państwo członkowskie wykonało wyrok już po ponownym wniesieniu sprawy przez Komisję Europejską do Trybunału Sprawiedliwości, Komisja nie wycofa skargi, lecz będzie w dalszym ciągu wnosić o nałożenie na państwo członkowskie kary ryczałtu.

Za każdy dzień niewykonania zobowiązania po ponownym wyroku Trybunału Sprawiedliwości, Komisja Europejska proponuje naliczanie okresowej kary pieniężnej według podstawowej stawki dziennej (600 euro), pomnożonej przez współczynnik powagi naruszenia (od 1 do 20), współczynnik długotrwałości naruszenia (od 1 do 3) i współczynnik zdolności płatniczej państwa członkowskiego (dla Polski 7,22). W konsekwencji, za każdy dzień niewykonania przez Polskę zobowiązania po powtórnym wyroku Trybunału Sprawiedliwości, może być naliczana okresowa kara pieniężna (w przybliżeniu w wysokości od 4,3 tys. do 260 tys. euro).

Dla spełnienia celu, jakim jest bezpieczne składowanie odpadów, niezbędne są działania zmierzające do doprowadzenia do końca 2009 r. do stanu, w którym wszystkie składowiska będą spełniały wymagania prawne. Czy jest to termin realny?

Już od chwili obowiązywania przepisów z zakresu gospodarki odpadami, szczególną uwagę poświęcono składowiskom odpadów. Do czerwca 2002 r. zarządzający składowiskami mieli przedłożyć przeglądy ekologiczne istniejących składowisk odpadów, na podstawie których organy właściwe wydawały odpowiednie decyzje dostosowawcze. Decyzje te zobowiązywały (i zobowiązują nadal) zarządzających składowiskami do dostosowania funkcjonowania składowisk do wymogów przepisów o odpadach. Ostatecznym terminem wynikającym z przepisów prawa, przewidzianym na dostosowanie się, jest właśnie 31 grudnia 2009 r. Ze względu na fakt, iż proces ten trwa już od końca 2003 r., termin na spełnianie wymagań wynikających z przepisów prawa przez składowiska wydaje się realny.

Należy także zaznaczyć, iż już ponad 80% wszystkich składowanych odpadów komunalnych jest umieszczanych na składowiskach spełniających wymagania prawa (w tym przepisów unijnych – dyrektywa 1999/31/WE).

Gros wydatków z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest przeznaczanych na różne cele prośrodowiskowe. Czy wystarczy pieniędzy na inne działania, np. na selektywną zbiórkę odpadów? Czy budowa spalarni w Polsce to rzeczywiście panaceum na problemy związane z gospodarką odpadami w naszym kraju?

Z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na gospodarkę odpadami i ochronę powierzchni Ziemi zostało przekazane 1 216 mln euro, co stanowi 25% środków z funduszu przeznaczonego na ochronę środowiska.

Obecnie w ramach osi priorytetowej II, działanie 2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych, kilka gmin przygotowuje się do realizacji projektów z zakresu termicznego przekształcania odpadów. Na opublikowanej w Monitorze Polskim 8 kwietnia br. liście indywidualnych projektów kluczowych znajduje się 10 projektów z zakresu termicznego przekształcania odpadów. Projekty te są we wstępnej fazie przygotowania do realizacji. Planowane rozpoczęcie inwestycji przewidywane jest w latach 2009–2010.

Projekty z zakresu termicznego przekształcania odpadów są wyjątkowo złożone, ich realizacja zależy od wielu czynników, a przygotowanie do realizacji jest procesem rozłożonym w czasie. Aby mogły uzyskać pozytywną decyzję o dofinansowaniu w ramach POIiŚ, muszą spełniać wszystkie kryteria formalne oraz uzyskać wysoką ocenę odnośnie kryteriów merytorycznych. Kryteria oceny formalnej i merytorycznej są określone w załączniku 1. dokumentu pt. „Szczegółowy opis osi priorytetowych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”.

Jak wygląda aktualny stan prac w resorcie nad prawem dotyczącym gospodarki odpadami?

Obecnie prowadzone są intensywne prace nad szeregiem aktów prawnych dotyczących gospodarki odpadami, włączając w to akty nowe, jak i akty nowelizujące już obowiązujące. Do najważniejszych z planowanych zmian w prawie krajowym można zaliczyć projektowaną ustawę o bateriach i akumulatorach oraz zużytych bateriach i akumulatorach, której celem jest wdrożenie do krajowego porządku prawnego dyrektywy 2006/66/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6 września 2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylającej dyrektywy 91/157/EWG. Projekt ustawy jest już na końcowym etapie prac Rządu i powinien niebawem zostać przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie skierowany pod obrady Parlamentu. Rów-

noległe Rząd przyjmie w najbliższych tygodniach również projekt zmian do ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. Projekty powyższych ustaw mają za zadanie pełną i skuteczną transpozycję postanowień prawa wspólnotowego w zakresie tworzenia systemów gospodarowania wskazanymi odpadami.

Zostały zakończone prace nad projektem ustawy o odpadach wydobywczych, który został przyjęty przez polski parlament i oczekuje na podpis Prezydenta RP.

Trwają prace nad projektem ustawy o gospodarce opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi, który zostanie w najbliższym czasie skierowany do uzgodnień międzyresortowych. Kolejnym ważnym projektem, nad którym prowadzone są prace, jest projekt zmian do ustawy o odpadach oraz o zmianie innych ustaw, w tym ustawy o pojazdach wycofanych z eksploatacji. Projektowane regulacje zakładają skuteczniejsze realizowanie przepisów w praktyce, m.in. przez organy administracji samorządowej, np. poprzez zamykanie z urzędu składowisk odpadów niespełniających standardów technicznych. Dla prowadzenia skuteczniejszej polityki gospodarki odpadami w województwie, według propozycji, zostanie nadana wojewódzkiemu planowi gospodarki odpadami ranga prawa lokalnego. Zostaną również zaproponowane zmiany do systemu finansowego zawartego w ustawie o pojazdach wycofanych z eksploatacji. Obecnie wpłacane 500 zł nie podlega zwrotowi właścicielom pojazdów, co uważam, że należałoby zmienić. Rozważa się w tym względzie, że obowiązek wpłaty 500 zł dotyczyłby każdego, kto rejestruje pojazd w kraju po raz pierwszy, przy czym zwrot tej opłaty następowalby w przypadku przekazania użytego pojazdu do stacji demontażu. Instrument taki miałby na celu zachęcenie ostatniego posiadacza do oddania pojazdu do stacji demontażu, w zamian za ekwiwalent pieniężny, co pozwoli na ograniczenie demontażu pojazdów poza miejscami do tego nie przystosowanymi, czyli ograniczy tzw. szarą strefę.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał: Jacek Zyśk